How does עצלות entrench itself in one's personality? How does it retain its hold on man?

Let us take a closer look at the verse in *Mishlei*: עַל שְׂדֵה אִישׁ עָצֵל עָבַרְתִּי וְעַל כֶּרֶם אָדָם חֲסַר לֵב, *I passed by the field of a lazy man and by the vineyard of a man devoid of understanding.*

The עצל is compared to the person who is חֲסַר לֵב, *devoid of understanding*. Neglect and laziness are the result of apathy and a profound lack of sensitivity. It is only by being totally and completely conscious of the consequences of עצלות that one can attempt to overcome it. *I passed by the field of a lazy man.* Shlomo HaMelech writes that it is not enough to hear about a situation. One must see with his own eyes in order to be affected. The verse continues to describe the impact being made on Shlomo by the overgrown ruins of the vineyard and field. First Shlomo merely passed by (עָבַרְתִּי). He then pauses to ponder (וְאֶחֱזֶה), and finally the realization strikes him fully (אֲשִׁית לִבִּי).

Shlomo then sums up the experience as a whole: רָאִיתִי לָקַחְתִּי מוּסָר, *I looked upon it and took from it a lesson.* The key to self-improvement is the actual perception and understanding of the consequences of עצלות. Its culmination lies in applying its lessons to one's own deficiencies while the lack of awareness and sensitivity is the root and cause of עצלות.

There are, in addition, many rationales that a person uses to buttress and reinforce his laziness. The most common pretext to exempt oneself from fulfilling his obligations is the excuse that one lacks the requisite abilities to properly carry out one's tasks in life.

Ramban is perhaps the best rejoinder.

.39

וַיָּבֹאוּ כָּל אִישׁ אֲשֶׁר נְשָׂאוֹ לִבּוֹ וגו׳. כִּי לֹא הָיָה בָהֶם שֶׁלָּמַד אֶת הַמְּלָאכוֹת הָאֵלֶּה מִמְּלַמֵּד אוֹ מִי שֶׁיְּאַמֵּן בָּהֶם יָדָיו כְּלָל. אֲבָל מָצָא בְּטִבְעוֹ שֶׁיֵּדַע לַעֲשׂוֹת כֵּן, וַיִּגְבַּהּ לִבּוֹ בְּדַרְכֵי ה׳ לָבוֹא לִפְנֵי מֹשֶׁה לֵאמֹר לוֹ אֲנִי אֶעֱשֶׂה כָּל אֲשֶׁר אֲדוֹנִי דּוֹבֵר (שמות לה:כא).

And they came, everyone whose heart stirred him up. None of [those who came] had learned the craftsmanship from a teacher nor had trained himself. But he discovered within himself the ability to do so. His heart stirred him up in the ways of Hashem to come before Moshe and declare, "I will do whatever my Master commands" (*Shemos* 35:21).

Building the *Mishkan* required great skills and craftsmanship, skills which these volunteers did not possess. Yet, since they were determined to fulfill Hashem's command and exerted themselves to obey Moshe's instructions, they succeeded in building it. This holds true for every spiritual endeavor; supposed inability does not excuse anyone from any undertaking. If a person but gives his utmost he *will* succeed.

This is the strength demanded of a High Priest and a prophet. Although we are definitely speaking of physical strength, as it appears from the verses, the source of this strength, however, is not in the flesh. It is the concentration and focusing of all of one's energies towards the desired goals. This can apply both to physical powers and to strength in character in overcoming one's evil inclination, as *Ramban* explains.

Both of these strengths are rooted in the concentrated effort of the person. Just as עצלות brings about the deterioration of a person, זריזות, alacrity and zealousness, elevates a person to רוּחַ הַקֹּדֶשׁ and prophecy.

אבל העיקר כאן הוא זה "ואחזה אנכי אשית לבי, ראיתי לקחתי מוסר". כי כך הדברים גם בענינים אחרים, אדם שמחשיב את לימוד התורה, לא יתעצל, ויקדיש מזמנו לאותו לימוד. אדם שאינו קובע עתים לתורה היינו משום שאינו מחשיב את התורה ולימודה, הוא חסר לב שאיננו נותן את ליבו לכך. וכשאדם מחשיב את אותו הדבר, הרי יעשה מאמץ עליון למעלה מכוחותיו ויוכל להגשים את המטרה שהוא כל כך מחשיבה. ואז אחרי שפָּתַח פֶּתַח כפתחו של מחט, הקב"ה פותח לו פתח כפתחו של אולם ויכול הוא לעשות גם דבר שבדרך כלל אין בכוח אנוש לעשותו.

חשבון פשוט מורה שבדרך הטבע לא יתכן להניף כ"ב אלף איש ביום אחד [ואפילו אם היה אהרן מניף אותם במשך יממה אחת ברציפות, היה עליו להניף אדם בכל שלוש שניות. ותנופה כוללת "מוליך ומביא מעלה ומוריד", וע"כ אומר כאן "החזקוני" שהיה בזה נס. אבל מאחר שהדבר הזה לקיים מצוות ה' היה חשוב עד מאד בעיני אהרן הכהן, הרי בגבורתו יכול היה לעמוד במאמץ גדול כזה ובסיעתא דשמיא שקיבל בבחינה של נס.

ענין זה אנו רואים גם לגבי "פסח שני" בפרשת בהעלותך, כאשר באו אנשים שהיו טמאים לנפש אדם או בדרך רחוקה ולא יכלו להקריב את קרבן הפסח במועדו, ובאו בטענה קשה לפני הקב"ה "למה יגרע חלקם" ולמה הם ג"כ לא יוכלו לקחת חלק במצוה גדולה זו של הקרבת קרבן פסח. ואז הקב"ה מציע להם הזדמנות נוספת בפסח שני. והוא פלאי, שע"י הפגנה כזו אפשר להשיג אצל הקב"ה הזדמנות נוספת לקיום מצוה עוברת. אלא שהקב"ה ראה כמה הם מוסרים נפשם על המצוה, כמה הם מחשיבים את קיום המצוה של הקרבת קרבן פסח, והבעת אותה חשיבות הביאה לידי כך שהקב"ה הוסיף עוד מצוה ועוד אפשרות במיוחד עבורם כדי שגם הם יוכלו להקריב קרבן פסח.

ומכאן נלמד מוסר לכל עניני החיים, בדבר שאנו מחשיבים לא נתעצל בו כלל ועיקר, בדבר שאינו נחשב אצלנו, נתעצל בעשייתו מחוסר לב, ומחוסר שימת לב, והוא מוסר השכל שיש ללמוד ממנו.

.41

אבל העיקר כאן הוא זה "ואחזה אנכי אשית לבי, ראיתי לקחתי מוסר". כי כך הדברים גם בענינים אחרים, אדם שמחשיב את לימוד התורה, לא יתעצל, ויקדיש מזמנו לאותו לימוד. אדם שאינו קובע עתים לתורה היינו משום שאינו מחשיב את התורה ולימודה, הוא חסר לב שאיננו נותן את ליבו לכך. וכשאדם מחשיב את אותו הדבר, הרי יעשה מאמץ עליון למעלה מכוחותיו ויוכל להגשים את המטרה שהוא כל כך מחשיבה. ואז אחרי שפָּתַח פֶּתַח כפתחו של מחט, הקב"ה פותח לו פתח כפתחו של אולם ויכול הוא לעשות גם דבר שבדרך כלל אין בכוח אנוש לעשותו.

חשבון פשוט מורה שבדרך הטבע לא יתכן להניף כ"ב אלף איש ביום אחד [ואפילו אם היה אהרן מניף אותם במשך יממה אחת ברציפות, היה עליו להניף אדם בכל שלוש שניות. ותנופה כוללת "מוליך ומביא מעלה ומוריד", וע"כ אומר כאן "החזקוני" שהיה בזה נס. אבל מאחר שהדבר הזה לקיים מצוות ה' היה חשוב עד מאד בעיני אהרן הכהן, הרי בגבורתו יכול היה לעמוד במאמץ גדול כזה ובסיעתא דשמיא שקיבל בבחינה של נס.

ענין זה אנו רואים גם לגבי "פסח שני" בפרשת בהעלותך, כאשר באו אנשים שהיו טמאים לנפש אדם או בדרך רחוקה ולא יכלו להקריב את קרבן הפסח במועדו, ובאו בטענה קשה לפני הקב"ה "למה יגרע חלקם" ולמה הם ג"כ לא יוכלו לקחת חלק במצוה גדולה זו של הקרבת קרבן פסח. ואז הקב"ה מציע להם הזדמנות נוספת בפסח שני. והוא פלאי, שע"י הפגנה כזו אפשר להשיג אצל הקב"ה הזדמנות נוספת לקיום מצוה עוברת. אלא שהקב"ה ראה כמה הם מוסרים נפשם על המצוה, כמה הם מחשיבים את קיום המצוה של הקרבת קרבן פסח, והבעת אותה חשיבות הביאה לידי כך שהקב"ה הוסיף עוד מצוה ועוד אפשרות במיוחד עבורם כדי שגם הם יוכלו להקריב קרבן פסח.

ומכאן נלמד מוסר לכל עניני החיים, בדבר שאנו מחשיבים לא נתעצל בו כלל ועיקר, בדבר שאינו נחשב אצלנו, נתעצל בעשייתו מחוסר לב, ומחוסר שימת לב, והוא מוסר השכל שיש ללמוד ממנו.

.42

א] אחז"ל (ויק"ר כו-ט), למה נקרא שמו כהן גדול, שהוא גדול בחמשה דברים בחכמה ובכח וכו', - בכח שהוא גבור, בא וראה אהרן כשהניף את הלוים, כ"ב אלף הניף ביום אחד, כיצד היה מניפם, מוליך ומביא מעלה ומוריד, הוי שהיה גדול בכח.